

„Fata care citea în metrou”, de Christine Féret-Fleury

Bianca-Adina Bliju, 19 ani

„Oamenii se mișcă, e o nebunie, declarase ea. Tot timpul.”

Ei bine, oamenii se mișcau. Voiam să încep această recenzie și, în timp ce mă uitam printre citatele care m-au impresionat din carte, mi-am zis: acesta este. În nebunia provocată de COVID-19, o altă nebunie, mai mare, a fost înfrântă: mișcarea noastră continuă, care nu ne lăsa să respirăm, care ne făcea să o luăm la goană prin timp și să uităm de scurtimea și importanța acestuia. Suntem blocați în case, daram ieșit dintr-un blocaj și mai mare: nebunia lumii.

Vreau să spun că am început această carte cu o oarecare reticență. Nici măcar nu plănuisem să o citesc. Tocmai aflasem că o să mergem acasă din cauza acestui virus și m-am dus repede la bibliotecă pentru ca să îmi fac plinul de cărți dar am găsit-o închisă. „Vai, ce o să mă fac?”, mi-am zis, gândindu-mă la cât de mult aș fi putut să citesc în acest timp. Așa că am apelat la o prietenă și am dat iama în cărțile pe care ea le adusese la cămin. Cum am ales aceasta carte? Nu știu. Pur și simplu. Aș putea spune că am luat-o din întâmplare, fără să mă atragă ceva la ea în mod deosebit, dar negăsind altceva care să îmi placă mai mult. Probabil însă că, dacă e să mă iau după modul în care aceasta problemă este abordată în carte, nu eu am ales-o pe ea, ci ea pe mine.

Mă gândeam, cu ce aș putea să încep această recenzie? Sunt atât de multe gânduri care îmi zboară prin minte ca niște albine, idei jucăușe, pe care nu reușesc să le prind. Nu mă ascultă. Și cum ar putea să mă asculte când eu, entuziasmată de unele idei pe care le-am găsit în această creație, vreau să ajung direct în miezul lucrurilor, fără să o iau ușor cu începutul? Așa că o să mă liniștesc și o să vorbesc mai întâi despre niște detalii tehnice, iar în acest timp poate freacățul din mintea mea va înceta și gândurile mele vor curge lin pe hârtie. Până la urmă, să spun despre poveste fără să dau câteva detalii măcar despre carte, ar fi ca și cum aș trimite aceasta recenzie fără să spun numele. Așadar, „Fata care citea în metrou” este o carte scrisă de Christine Féret-Fleury și tradusă din limba franceză de Mihaela Stan. Aparține editurii Nemira și face parte din colecția Famen Tango. Este o carte destul de subțire și are imprimat pe coperta din față o fata care... ei bine, stătea în metrou, cu o carte în mână. Nu foarte surprinzător, nu? Desenul nu este unul foarte complicat, dar uneori frumusețea constă tocmai în aceste lucruri simple, nu-i așa? Tot pe această coperta este scris de către Lire un mic citat: „O poveste tandră, cu un strop de nebunie”. Și, într-adevăr, așa este: o poveste dulce, care se apropie cu pași mici de inima cititorului, dar care are în ea un sâmbure de nebunie. Dacă nu accepți absurdul ca făcând parte din poveste, atunci nu poți să o asimilezi, pentru că nu ai cum să înțelegi de ce fac personajele ceea ce fac. Încerci să găsești o logică în ceea ce se întâmplă, dar nu reușești pentru că ele par a se ghida după un simț aparte, pe care nu pot încă să îl definesc. Da, cred că acestui simț nu i s-a dat încă un nume, dar asta nu înseamnă că nu există. Și, până la urmă, ce contează atât de mult numele? Personajele și acțiunea m-au dus de multe ori în confuzie, dar nu voi încerca să dau un sens acestei cărți, căci uneori mi se pare că nu are neapărat unul, ci mai multe. Tocmai în mister constă frumusețea ei. „Eu nu strivesc

corola de minuni a lumii... Dar eu, eu cu lumina mea sporesc a lumii taină”, spune poetul Lucian Blaga. Așadar, o să încerc doar să o explorez, să o admir, și nu să o dezgolesc de acest mister al ei. Vreau să înțeleg ceva din viziunea autorului și modul în care privește el lumea, dar și mai multe despre mine, scriind despre această creație.

Cartea se deschide cu o imagine a metroului din Paris dintr-o zi obișnuită, moment în care ne este introdus și personajul principal, Juliette. Naratorul ne vorbește mai întâi despre „bărbatul cu pălărie verde” care „urca întotdeauna la Bercy, întotdeauna pe ușa din față a vagonului și cobora tot pe acolo peste fix șaptesprezece minute”, apoi direcționează cu măiestrie atenția cititorului spre personajul principal. Imaginea pare desprinsă din basme, iar pariziana noastră ne este prezentată „la adăpostul ochelarilor de soare în formă de fluturi și al eșarfei mari”, visătoare, cu mintea zburdându-i jucăușă prin vrute și nevrute. Se gândește, de exemplu, la păianjenul pe care îl înecase în acea dimineață în duș și la ce scop aveau, în general, aceste micuțe animăluțe atunci când călătoreau prin conducte și țevi spre uscat. Ar fi vrut să îl întrebe pe bărbatul cu pălărie verde, care citea o carte despre insecte, dar nu avea curaj. La început, nu am reușit să îmi formez o părere exactă despre ea. Nu eram sigură ce fel de personaj voia autoarea să creeze și ce dorea a se transmite prin el. Juliette era o fată drăguță, avea idei interesante și o imaginație bogată. Uneori însă mi se părea distrată, copilăroasă, fiind atentă mai mult la oamenii din metrou decât să fie cufundată într-o carte, cum îmi imaginam. Avea o săptămână de când tot cărase o carte cu ea și nu reușise să citească decât câteva pagini. Pasiunea ei pentru citit nu părea atât de mare. Mai târziu însă, am început să interpretez altfel lucrurile. Cred că accentul nu este pus neapărat pe ceea ce i se întâmplă personajului, ci situațiile prin care trece sunt doar oportunități pentru ca autorul să își exprime părerile legate de anumite subiecte. Astfel, pot spune că personajul este mai mult o idee, un alter-ego al celui ce scrie, reflectându-i gândurile și viziunea despre lume, întocmai cum o bucată de oglindă reflectă lumina soarelui. Astfel, uneori am senzația că meritul personajului este tocmai flexibilitatea, faptul că, neavând trăsături foarte pronunțate, fiind ca o umbră ce se pliază pe orice suprafață, a fost persoana perfectă pentru ca arta să se manifeste în ea, întrucât povestea este tocmai despre acest lucru: cărțile, care sunt privite ca niște ființe vii, cu personalitate. Credeam că noi alegem cărțile pe care să le citim? „Ah, ce copii naivi! ar spune această poveste, râzând.” Aici, cărțile sunt privite în același timp ca doctori și medicamente ale bolilor sufletului. Cum să le alegem noi când nici măcar nu știm de ce suferim? Trebuie doar să le lăsăm pe ele să ne aleagă, să ne atragă, să ne înghită.

Juliette și-a trăit toată viața de până atunci într-o continuă rutină, întrucât rutina inspiră siguranță. Dacă nu risca, nu putea eșua, nu putea să i se întâmple nimic rău. Asta venea însă la pachet și cu acceptarea faptului că nu putea avea nici succes. Cred că mulți am acționat în viața noastră ca ea, renunțând la a mai încerca, renunțând la ce am putea câștiga de teama la ce am putea pierde. Acest mod de a acționa s-ar putea numi prudență, dar trebuie să fie atenți, întrucât linia de demarcație dintre el și lășitate, frica de a încerca orice lucru nou poate fi insesizabilă. Astfel, revenind la scumpa noastră Juliette, putem spune că ea a ajuns într-o stare de confort din care nu mai voia să iasă, sau mai bine spus, nu mai avea curajul să o facă. Lucrează la o agenție de imobiliare, la care ajunge mereu cu același metrou, vede mereu aceiași oameni și știe pe de rost unde va coborî fiecare. Are cu ea o carte oriunde merge, deși nu reușește să citească mereu din ea. Deși la început acest lucru m-a intrigat, am înțeles ceva foarte important, și anume că scopul cărții nu era doar acela de a fi citit. O, nu! Ea trebuia

simțită, privită, atinsă, auzită. Era ca un suflet ce nu se mulțumea cu a fi parcurs rapid cu privirea, ci aștepta să fie înțeles, descoperit, să formeze o relație la un alt nivel cu cititorul său. Mi se pare că acest obicei de a avea cartea mereu în poșetă cu ea, de a o ține în mână, în metrou, deși gândurile îi zburau în altă parte, era ca undrum inițiativ, care o pregătea de citirea propriu-zisă. Fiecare parte de poveste trebuia mestecată, rumegată, asimilată și numai după aceea se putea trece la următoarea parte.

Intriga apare atunci când Juliette se abate de la drumul ei zilnic, de la rutina pe care o urma cu atâta conștiinciozitate și se hotărăște să o ia pe un drum ocolitor spre serviciu, coborând cu două stații mai devreme. Pierzându-se în gânduri, se trezește pe „O stradă mohorâtă, pustie, mărginită de imobile a căror tencuială, brăzdată de dăre umede, se cojea.” Dezmeticită acum din visarea sa, vrea să o ia din loc, dar privirea îi este atrasă de o fetiță, care plonjă printre picioarele ei, în ciuda faptului că cineva o striga, de undeva de sus, „Zăide!”. Ochii îi cad pe o poartă sprijinită pe o carte. „Să vadă o carte înțepenită între două panouri de metal îi făcea parcă mai rău decât să înecă un păianjen”, așa că o ia imediat de acolo. Pe poartă, pe o plăcuță din metal emailat, scria „Cărți fără limite”. În acel moment fetița, care locuia acolo vine și o invită înăuntru. Descoperă un adevărat cuib al cărților, condus de Soliman, tatăl lui Zăide. Cum a ajuns ea acolo? Nu reușesc să îmi explic. Era ca și cum acel loc ar fi atras-o cu o forță căreia nu i se putea împotrivi. Am fost frustrată în legătură cu modul în care acționează ea, dar am ajuns la concluzia că dacă nu accept lucrurile așa cum sunt, dacă nu privesc prin ochii autorului, nu am cum să înțeleg nimic. Așa că o să spun pur și simplu că arta a atras-o. De cum a intrat în acel loc, viața i s-a schimbat, renunțând la rolul de spectator al propriei vieți, și trecând încet, încet la cârma ei. A ieșit de acolo cu un nou „job”, și anume acela de cărăuș. Ce este un cărăuș? Este acea persoană care dă cărți oamenilor, care îi observă și îi citește astfel încât să știe ce anume ar fi potrivit pentru ei. Existau mai mulți cărăuși ai lui Soliman. Acesta dădea cărțile, iar fata trebuia să le dea mai departe. Juliette nu părea cineva potrivit pentru asta. Eram frustrată, căci ea părea să dea cărțile nu după vreun anumit criteriu, ci, părea să manifeste o oarecare neglijență. Asta a fost până să îmi dau seama că nu ea alegea cărțile, ci ele o alegeau pe ea. Atunci a fost mai ușor să înțeleg totul, că ea era doar un cărăuș, un mesager, care trebuia doar să facă liniște în mintea ei și să se lase atrasă de cărți. Câteva zile mai târziu, Juliette și-a dat demisia de la agenția de imobiliare, lăsându-le celor de la locul de muncă câte o carte care, după cum aflăm mai târziu, le-a schimbat viețile, i-a făcut să iasă din sistemul în care trăiau și să își găsească adevăratul loc în viață. Mai târziu, Soliman pleacă pentru o operație, și Juliette rămâne să aibă grijă de Zăide și, de asemenea, șeful acelei case de cărți. Această experiență, din punctul meu de vedere, este marcantă în evoluția ei ca personaj, maturizând-o foarte mult. La început este încurcată, nu știe ce o să facă, întrucât nu reușește să înțeleagă cum ar trebui să aleagă ea cărțile potrivite pentru a le da altor cărăuși. Apoi însă, descoperă că nu trebuie să găsească ea pe ele, ci invers. Ajunge să trăiască în această lume a cărților, să le înțeleagă, să le lase să se aleagă între ele, pentru ca apoi ea doar să accepte decizia lor.

Uneori, în timpul lecturii, nu mai știam ce să cred. Ori aceasta era o carte extrem de copilăroasă și eu scoteam din ea idei care nici măcar nu existau, ori, o adevărată operă, iar scriitoarea, una extraordinară. Apoi, am găsit niște citate care m-au convins că, într-adevăr, această carte era una profundă. Într-un mod simplu, autoarea a reușit să exprime niște

idei complexe, minunate. Povestea era... o metaforă, întrucât dacă mă gândesc bine, din punct de vedere narativ nu s-au întâmplat multe, dar ideile pe care le aducea la lumină erau geniale.

Unul din citatele care m-au impresionat este următorul: „Asta trebuie să facă parte din faimoasa condiție umană, pachetul pe care-l primim la naștere –toți suntem, în definitiv, obturați, impermeabili la emoțiile celuilalt, incapabili să descifrăm gesturile, privirile, tăcerile, condamnați toți să ne explicăm, laborios, prin cuvinte care nu se dovedesc niciodată cele mai bune”.

Cuvintele acestea s-au dovedit însă, destul de bune. Autoarea a reușit să găsească niște cuvinte reușite ca să își exprime ideea, iar asta este minunat, întrucât consider că este o mare reușită să iei din toate cuvintele existente pe lume câteva prin care să exprimi ce simți, și acestea chiar să se potrivească. Ah, cât de mult mi-a plăcut acest, citat, cât de adânc a pătruns în inima mea! De multe ori am ajuns în această situație, să încerc să spun ce simțeam și totuși să rămân surprinsă că oricât încercam să găsesc un mod potrivit de a descrie, să nu reușesc. Era ca și cum nu reușeam să dau formă sentimentelor, ca și cum nu mai găseam acele „cuvinte potrivite”, ca și cum ele nu se mai aliniau ca să descrie într-un mod cât mai aproape de realitate ceea ce simțeam. Aceasta este condiția umană. Oricât ai încerca să explici cuiva ceea ce simți, nu vei reuși, ci doar vei obține o imagine deformată a adevăratei picturi, o caricatură ce nu poate înfățișa adevărata bucurie sau suferință. Să spui „Sunt trist” poate însemna atât de multe lucruri! În această realitate a lumii, cuvintele sunt forma pe care o iau sentimentele, și prin care noi reușim să comunicăm cu ce este în jurul nostru. Dacă am putea să comunicăm la un alt nivel, mai profund? Oh, poate de asta atunci când privim în ochii cuiva simțim că îi vedem sufletul... Este un alt nivel de comunicare, unul mult, mult mai profund, care poate să te arate mai bine decât cuvintele. Și, mergând mai departe pe această idee, arta, pictura, muzica, la fel ca și cuvintele, este un alt mod de a te exprima. Eu consider artă scrierile care reușesc să găsească acele cuvinte, cuvintele potrivite, pentru a exprima o idee a sufletului. Autorii își împachetează viziunea despre viață în cele mai potrivite cuvinte pe care le pot găsi, iar noi le explorăm apoi, încercăm să le pricepem, să le simțim, conștienți că nu o să înțelegem niciodată perfect ce a vrut să spună autorul, ci o să le asimilăm fiecare diferit, o să le traducem în limbajul sufletului nostru. Încercăm să înțelegem ce a vrut să spună autorul, dar ajungem să înțelegem ce am vrut să spunem noi. Asta se întâmplă, probabil, și cu cărțile pe care le împărțea Juliette și ceilalți cărauși din această poveste. Ele își căutau oamenii care să le citească, ca și cum ar fi vii, comunicau la un nivel pe care nu știu cum l-aș putea descrie cu acei cărauși, pentru a le arăta cine e cartea potrivită pentru o anumită persoană. Juliette lua o carte dacă ajungea să stea cumva mai în față în raftul de cărți. Era ca și cum totul fusese deja hotărât, și ea doar trebuia să asculte hotărârea. Cărțile ajungeau să schimbe viețile oamenilor. Probabil că au găsit în ele ceva ce au căutat mereu, dar pe care nu au reușit să îl găsească, căruia nu au reușit să îi dea o formă. Cărțile doar le-au tradus propriul suflet pe care probabil, în tumultul vieții, nici ei nu au reușit să îl mai înțeleagă.

Probabil că din acest subiect s-ar putea face o carte, dar ar trebui să mai vorbesc și despre alte lucruri din poveste, oricât m-ar atrage acest citat.

Astfel, în altă parte, vorbea despre lucruri rele pe care le-au făcut anumiți scriitori vestiți, concluzionând: „Scriul nu te scutește niciodată să fii invidios, meschin”. Asta mă duce cu gândul la ce a spus Mihail Kogălniceanu în *Introducere la Dacia Literară*: „vom critica cartea, dar nu persoana”. Și, într-adevăr, așa este! Cred că arta este un dar, pe care nu

tu îl alegi, dar îl poți dezvolta. Sau, mai bine zis, să o lași pe ea să se dezvolte în tine. Asta nu te transformă într-o persoană fără greșeli, căci tu rămâi tot un om. Artă nu trebuie judecată în funcție de persoană, căci am putea spune că omul este doar un instrument prin care ea iese la lumină. Cu toate acestea, ea este influențată și modelată de autor, dat fiind faptul că vorbim despre viziunea autorului asupra lumii.

Un alt citat care m-am impresionat mult, este acesta: „Nu știu dacă e normal, zise ea într-un târziu. Pe scurt, mă simt pustiită. Viața mea era umplută cu lucruri mărunte. Nu-mi plăceau, mă rog, nu cu adevărat, dar se aflau acolo, îmi erau suficiente. Apoi i-am cunoscut pe ei doi...”.

Până să îi întâlnească pe Zaide și pe tatăl ei, Juliette trăise fără să știe cu adevărat de ce. Asta este o problemă atât de profundă, pe care nu aș avea timp să o discut în câteva rânduri. O să spun însă câteva cuvinte. De câte lucruri inutile nu este compusă viața noastră? Credem că suntem împliniți, că acele lucruri ne fac fericiți, că ne este de ajuns, dar asta numai pentru că nu ne-am lăsat să privim mai departe. Ne-am obișnuit cu rutina noastră de zi cu zi, ne simțim în siguranță în locul în care suntem și nu avem curaj să pășim înainte, să căutăm cine suntem cu adevărat și care este scopul nostru. Poate că acest lucru poate părea o întrebare prea mare pentru noi, dar până la urmă, nu știm cum să trăim dacă nu știm pentru ce trăim. Cred că această idee este exprimată cel mai bine prin ceea ce a spus Mark Twain: „Cele mai importante 2 zile din viața ta sunt ziua în care te-ai născut și cea în care afli de ce.” Trebuie doar să cauți; să îți ridici ochii din pământ, să cauți și vei găsi. Atunci îți vei da seama că aceea este de fapt ce ai căutat tu în toată viața ta, fără să știi.

Această carte a fost plină de citate minunate, la care am meditat, uimită de cât de profunde erau. Lucrurile spuse erau atât de adevărate! Nu puteam să cred că vin din mintea unui personaj atât de tânăr, care nu trecuse prin viață. Poate că învățase totul din cărți. Până la urmă, Juliette a ajuns să trăiască o bună parte de timp ruptă de lume, în acea cameră plină de cărți a lui Soliman. Acesta din urmă spusese că el nu are nevoie să meargă nicăieri, întrucât a călătorit în toată lumea cu ajutorul cărților. Totuși, vocea naratorului se simte în citatele acelea minunate, care se vede că au o bază solidă, multă experiență, cum s-ar zice, înțelepciunea unui om cu peri albi. Autoarea nu este atât de bătrână, dar cred că a meditat mult la anumite subiecte, scriindu-le apoi pe înțelesul tuturor. Pur și simplu, într-o poveste aparent banală, găsim niște fraze foarte profunde, care impresionează cu adevărat.

Din punct de vedere al narațiunii, Soliman ajunge să moară și din această cauză Juliette o duce pe Zaide la mama acesteia. Personajul principal rămâne câteva zile acolo și descoperă un autobuz galben și vechi, pe care femeia i-l dă ei. Probabil că vede sclipirea din ochii ei, faptul că, dintr-un anumit motiv, îl vrea, că o atrage. Și, într-adevăr, de aici, fata începe să facă primii pași pentru o nouă viață, în care lasă totul în urmă și își întâmpină destinul cu brațele deschise. Este un salt uriaș, nebunesc, la care, la începutul cărții nici nu ar fi avut curajul să se gândească. A început cu pași mici, coborând cu două stații mai devreme, și-a luat un nou job, iar acum era pregătită pentru un pas și mai mare. Ea avea să pornească cu un autobuz plin de cărți pe care să le dea oamenilor... care au nevoie. Ce este aceasta? De unde și până unde a ajuns să descopere că și-ar dori să facă așa ceva și ce așteptări are de la acest drum? Probabil că e o călătorie în care să se descopere pe sine însuși, să se cunoască mai bine și să schimbe viețile oamenilor prin ceea ce urma să facă. Voia să fie acel intermediar prin care cărțile ajung la cei ce au nevoie de ele. E același mister în această călătorie, cum a fost în toată cartea.

Juliette o face... pur și simplu. Bazându-se pe acel simț după care s-a ghidat în toată povestea, ea se lasă condusă spre un necunoscut ce o atrage. Sper ca aventura ei să fie una epică.

Juliette și povestea ei, toate personajele din această carte de fapt m-au uimit. Aveau ceva bizar, pe care nu îl pot înțelege, ceva ce le fac să trăiască și să ia decizii într-un anumit fel ce mă lăsa cu sprâncenele ridicate. Aceste personaje mă intrigă, iar asta este bine, pentru că întrebările te îndeamnă spre căutare, iar aceasta îți poate aduce niște răspunsuri incredibile. Sper ca din această poveste să învăț și eu curajul de a sări înainte, asumându-mi riscul de a pierde, dar și cel de a câștiga. Cred că toată lumea ar putea învăța ceva din cartea aceasta, întrucât ea poate fi citită de oricine, și de copii și de adulți. Asta este frumusețea ei: de a exprima în cuvinte atât de simple lucruri atât de complicate.

A fost minunat să explorez cuvintele autoarei din această carte și cum au fost ele înțelese de mine, să le traduc în limbajul sufletului meu. Acum, ce am înțeles, am transformat la rândul meu în cuvinte. Cum vor fi înțelese de dumneavoastră? Oare am reușit să exprim ce am înțeles eu din această carte? Din cuvânt în cuvânt, parcă ne jucăm telefonul fără fir. Mă întreb ce o să se înțeleagă mai încolo. Tocmai de asta, cea mai buna metodă de a simți originalul este de a citi cartea. Pot să spun eu orice aș spune, veți înțelege doar în momentul în care o veți citi. Altfel, sunt doar imagini distorsionate. Așadar, lăsați-vă aleși de cărți, citiți-le, simțiți-le... Căutați, găsiți-vă sensul în viață.